

– Ожно пörтым чоңымо верым ойырымо годым ятыр калык палым шотыш налыныт. Мутлан, эрвелмарий-влак верым идалык мучко эскереныт: телым – лум вочмым, шошым – шулымым. Тиде вереш йүдлан вүдан ведрам шынденыт. Тушто кайык пуным верештыныт гын, «сай вер, кайык пун гай пушкыдо» маныныт. Тыгак вольыкын каныме, сайын кочмо вержым онченыт. Пүкшерме ден пызле кушмо кундем келшышылан шотлалтын. Пызле осалым поктен колта манын шоненыт. Корем түреш, корнывожеш, тошто шүгарла олмеш, лопан, купан кундемлаште пörтым вераңден огытыл.

Ойрö-влакым шотыш налыныт. Кумалме верлаште пушенгым тўкаш ок лий – зияныш логалын кертат. Шкет, корнывожышто кушшо, кукшо пушенге-влак «осаллан» шотлалтыт.

Чыла ямде лиймеке, негызым пыштеныт. Тидлан шочмо але изарня келшыше кечылан шотлалтыныт. Ныл лукеш пундышым шогалтеныт. Вара вўмам погеныт. Тиде икте-весеылан польшкалымаш манме лиеш. Пörт кече гай шокшо да тылзе гай тичмаш лийже манын, пурам чевер кечан игечыште, тичмаш тылзе годым веле шынденыт. Пурам кум кече нöлтеныт.

– *Икымше кечын кум нергем чоңеныт. Марий калыкын тўняумылымашыж почеш тиде ўлыл тўням ончыктен. Эрвел могырысо икымше нерге лукеш ший оксам, межым да шурно пырчым пыштеныт. Тиде лукеш юмылукым вераңде-*

Пörтым чоңаш – марий йўла

Кугезе коча-кована-влак пörтым чоңымо годым Ктёрлö йўлам шуктеныт, ойöрым паленыт. Суртлан негызым пыштыме деч ончыч верым, жапым, пушенгым да молымат шотыш налыныт. Пүртўсым сайын паленыт. Тидын нерген историй шанче кандидат, Т.Евсеев лўмеш Национальный тоштерыште этнографий пöлкам вуйлатыше Д.А.БАЙДИМИРОВ (снимкыште) дене мутланышна:

ныт. Поянлык толжо, кинде, суаплык лийышт манын, тукымын эн кугу ийготан еңже Юмылан пелештен. Тыге ўлыл тўнялан надырым пуэныт. Кокымшо кечын авагашта марте нöлтеныт: тиде айдеме тўня манме лийын. Авагаштам пыштыме годым тыгак меж, пырче да окса дене надырым пуэныт. Суртын кугурак ийготан еңже кумалтыш мутым пелештен. Мыжерышке киндым, ўйым, кочывўдым пыштеныт, авагашта йымаке сака-

леныт. Вара кандырам руалыныт да суртозалан кўпчык дене кучыктеныт. Кумшо кечын пашам мучашленыт. Пытартыш йыжык Юмо дене кылдалтын. Тўняк вес тўняшке кайыме верлан шотлалтын, – оила Дмитрий Александрович.

Тыге марий калык, пörтым чоңымо йўлам радамын шуктен, икте-весым йöра-тен, пагален, икте-весеылан польшкален илен.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Фотом еш архив гыч налме.

Пörтым кож, пўнчö гыч утларак чоңеныт. Чодырам ноябрь мучаште-декабрь тўналытыште у тылзе годым руэныт. Пушенгым йörтымö деч ончыч Юмылан пелештеныт. «Кожын тўн вожшо кечывал вельшкыла гын, пörт нöлташ келшыше» калык палым шотыш налыныт. Руымо икымше пушенге эрвел могырыш йөрлшаш улмаш.

Марий семўзгар

Шўвыр вич ужаш гыч шога: шўвырон (ушкапын, имнын, сöснан), шўвырпу, йытыр (семым да басым лукшо), чырпык, пуч. Шўвыронгеш шўвырпум вераңденыт. Тудым лўмегож, ваштар гыч утларак ыштеныт. Шўвырпуэш кок йытырым келыштареныт. Йытырым комбо, йўксö але турня йол лу гыч ямдыленыт. Шўвырпун кўшыл мучашешыже чырпыкым йөнештареныт, ўлып мучашешыже – пучым. Шўвырпучым ожно нöппö, лўмегож гыч ыштеныт, вара ўшкыж, ушкап тўкым кучыпташ тўналыныт. Бас йытырым кок вере шўтеныт, сем йытырым – ныл вере. Шўвырым утларакше тўмыр дене пырля шоктат.

Россий Федерацияйсе цифровой виагмаш, связь да массовый коммуникаций министерствын окса польшыж дене лукмо.